

Yashil

IQTISODIYOT va TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, siyosiy, ilmiy, ommabop jurnal

2
0
2
4

No 4

- 08.00.01 Iqtisodiyot nazariyasi
- 08.00.02 Makroiqtisodiyot
- 08.00.03 Sanoat iqtisodiyoti
- 08.00.04 Qishloq xo'jaligi iqtisodiyoti
- 08.00.05 Xizmat ko'rsatish tarmoqlari iqtisodiyoti
- 08.00.06 Ekonometrika va statistika
- 08.00.07 Moliya, pul muomalasi va kredit
- 08.00.08 Buxgalteriya hisobi, iqtisodiy tahlil va audit
- 08.00.09 Jahon iqtisodiyoti
- 08.00.10 Demografiya. Mehnat iqtisodiyoti
- 08.00.11 Marketing
- 08.00.12 Mintaqaviy iqtisodiyot
- 08.00.13 Menejment
- 08.00.14 Iqtisodiyotda axborot tizimlari va texnologiyalari
- 08.00.15 Tadbirkorlik va kichik biznes iqtisodiyoti
- 08.00.16 Raqamli iqtisodiyot va xalqaro raqamli integratsiya
- 08.00.17 Turizm va mehmonxona faoliyati

74-91 xalqaro daraja
ISSN: 2992-8982

Yashil IQTISODIYOT va TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, siyosiy, ilmiy, ommabop jurnal

Bosh muharrir:

Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich

Bosh muharrir o'rinbosari:

Karimov Norboy G'aniyevich

Elektron nashr. 882 sahifa.

E'lon qilishga 2024-yil 30-aprelda ruxsat etildi.

Muharrir:

Qurbonov Sherzod Ismatillayevich

Tahrir hay'ati:

Salimov Oqil Umrzoqovich, O'zbekiston fanlar akademiyasi akademigi
Abduraxmanov Kalandar Xodjayevich, O'zbekiston fanlar akademiyasi akademigi
Rae Kvon Chung, Janubiy Koreya, TDIU faxriy professori, "Nobel" mukofoti laureati
Osman Mesten, Turkiya parlamenti a'zosi, Turkiya – O'zbekiston do'stlik jamiyati rahbari
Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich, t.f.d., prof., O'zR Oliy ta'lim, fan va innovatsiyalar vaziri
Buzrukxonov Sarvarxon Munavvarxonovich, i.f.d., O'zR Oliy ta'lim, fan va innovatsiyalar vaziri o'rinbosari
Axmedov Durbek Kudratillayevich, i.f.d., prof., O'zR Oliy Majlisi qonunchilik palatasi deputati
Axmedov Sayfullo Normatovich i.f.n., professor, MIM akademiyasi rektori
Xudoyqulov Sadirdin Karimovich, i.f.d., prof., TDIU YoMMMIB birinchi prorektori
Abduraxmanova Gulnora Kalendarovna, i.f.d., prof., TDIU Ilmiy ishlar va innovatsiyalar bo'yicha prorektori
Kalonov Muxiddin Baxritdinovich, i.f.d., prof., "O'IRIAM" ilmiy tadqiqot markazi direktori – prorektor
Yuldashev Mutallib Ibragimovich, i.f.d., TMI professori
Samadov Asqarjon Nishonovich, i.f.n., TDIU professori
Slizovskiy Dimitriy Yegorovich, t.f.d., Rossiya xalqlar do'stligi universiteti professori
Mustafakulov Sherzod Igamberdiyevich, i.f.d., prof., Xalqaro "Nordik" universiteti rektori
Aliyev Bekdavlat Aliyevich, f.f.d., TDIU professori
Axmedov Ikrom Akramovich, i.f.d. TDIU professori
Po'latov Baxtiyor Alimovich, t.f.d., profesor
Eshtayev Alisher Abdug'aniyevich, i.f.d., TDIU professori
Isakov Janabay Yakubbayevich, i.f.d., TDIU professori
Musyeva Shoira Azimovna, SamDu IS instituti professori
Axmedov Javohir Jamolovich, i.f.f.d., "El-yurt umidi" jamg'armasi ijrochi direktori o'rinbosari
Toxirov Jaloliddin Ochil o'g'li, t.f.f.d., TAQU katta o'qituvchisi
Xalikov Suyun Ravshanovich, i. f. n., TDAU dotsenti
Kamilova Iroda Xusniddinovna, i.f.f.d., TDIU dotsenti
Nosirova Nargiza Jamoliddin qizi, i.f.f.d., TDIU dotsenti
Rustamov Ilhomiddin, f.f.n., Farg'ona davlat universiteti dotsenti
Fayziyev Oybek Raximovich, i.f.f.d. (PhD), Alfraganus universiteti dotsenti
Sevil Piriyeva Karaman, PhD, Turkiya Anqara universiteti doktoranti
Mirzaliyev Sanjar Maxamatjon o'g'li, TDIU mustaqil tadqiqotchisi
Utayev Uktam Choriyevich, O'zR Bosh prokuraturasi boshqarma boshlig'i o'rinbosari
Ochilov Farxod, O'zR Bosh prokuraturasi iqtisodiy jinoyatlarga qarshi kurashish departamenti bo'limi boshlig'i
Yaxshiboyeva Laylo Abdisattorovna, TDIU katta o'qituvchisi

Ekspertlar kengashi:

Berkinov Bazarbay, iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Hakimov Ziyodulla Ahmadovich, i.f.d, TDIU dotsenti
Tuxtabayev Jamshid Sharafetdinovich, i.f.f.d, TDIU dotsenti
Xamidova Faridaxon Abdulkarim qizi, i.f.d., TMI dotsenti
Babayeva Zuhra Yuldashevna, TDIU mustaqil tadqiqotchisi

Muassis: "Ma'rifat-print-media" MChJ

Hamkorlarimiz: Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti, O'zR Tabiat resurslari vazirligi, O'zR Bosh prokuraturasi huzuridagi IJQK departamenti.

MUNDARIJA

Organizational Behavior and Leadership.....	10
Ibrokhim Gulomov	
Baliqchilikda klasterlarini tashkil etishning nazariy asoslari	18
Olim Murtazayev, Muydinov Olim Bekmurotovich	
Оценка состояния привлечения инвестиций в сферу туризма Узбекистана и механизмы управления	24
Арзиматов Бобирмирзо Зокирджон угли	
Biologik aktivlar buxgalteriya hisobni milliy va xalqaro standartlarga muvofiq takomillashtirish masalalari ...	27
Axmadaliyeva Zebo Abduxalimovna	
Aholi yashash joylarida yong'in risklarini bartaraf etish xizmatlardan foydalanish imkoniyatlari	32
Aziz Zikriyoev	
O'zbekistonda ilmiy darajali kadrlar tayyorlash tizimi boshqaruvining tashkiliy tuzilmasi va vazifalari.....	40
Beknaeva Shaxnoza Vladimirovna	
Mintaqaviy turizmning iqtisodiyot rivojlanishiga ta'siri (O'zbekiston turistik xizmatlar bozori misolida).....	45
D. B. O'roqova	
Qishloq xo'jaligi mahsulotlarini ko'paytirishning asosiy yo'llari.....	50
Ibrohimov Boburmirro Baxtiyor o'g'li, Sayfiddinov Sarvarbek Anvarbek o'g'li	
Sanoat korxonalarining aksiyalar bozorida faoliyati tahlili: muammolar va yechimlar	55
Igitov Jurabek Kuzibekovich	
Qurilishda modernizatsiya va diversifikatsiya qilish asosida yangi ishlab chiqarish quvvatlarini oshirish	63
Islamov Ozodjon	
Sanoat korxonalarini innovatsion salohiyatini oshirishning tashkiliy-iqtisodiy mexanizmini takomillashtirish yo'llari.....	67
J. K. Boymurodov	
Mamlakatda yashil iqtisodiyotni rivojlantirish yo'nalishlari	72
Kadirxodjayeva Nilufar Raxmatullayevna	
BlokchEYn texnologiyalari yordamida raqamli iqtisodiyotni o'zgartirish	77
Karabayev Rustam Zafarovich, Saitkamolov Muxammadxo'ja Sobirxo'ja o'g'li	
Raqamli iqtisodiyot sharoitida zamonaviy mehnat bozorining rivojlanishi	84
Layli Mirzayeva	
Xizmat ko'rsatish sohasini rivojlantirishda investitsion resurslardan samarali foydalanish mexanizmlari.....	88
Luiza Komilovna Xaydarova	
Umumta'lim muassasalari sonining ekonometrik tahlilini pedagogik metodlar yordamida amalga oshirish....	93
Ravshanova Muhayyo Maxmanazarovna	
O'zbekiston tarixiy shaharlarida turistik faoliyati shakllanishi va ularni boshqarishning nazariy asoslari.....	98
Meliqulov G'ayrat Abdug'afforovich	
Iqtisodiy rivojlanish va ilmiy tadqiqot rivojlanishining havo ifloslanish darajasiga ta'siri	105
Murodullayev Kamoliddin Sherzod o'g'li, Sadibekova Bibisora Djapparovna, Turdiqulov Farrux Ravshanjon o'g'li	
Hududlarni rivojlantirish va "yashil iqtisodiyot"ni shakllantirishning ekologik muammolari.....	110
Maxkamov Saidafzal Saidkamol o'g'li, Yigitaliyeva Dilnavo Mansurjon qizi	
Ekoturizm obyektining tasniflanishi va alohida xususiyatlari	116
Qodirov Azizjon Anvarovich	
Mamlakatimiz oliy ta'lim tizimida sifat menejmentidan foydalanishning konseptual asoslari	121
Saidqulova Furuza Farmonovna	
Bo'lajak iqtisodchilarning kasbiy kompetensiyalari.....	125
Shukurova Marifat Xodjiakbar qizi	
Ta'limning bosqichlari va ularning inson kapitalini shakllantirishdagi ahamiyati	129
To'rayeva Hurriyat To'yqulovna	

Hududlarda to'g'ridan to'g'ri xorijiy investitsiyalarni jalb etish dasturini amalga oshirishda marketingni rivojlantirish yo'llari	136
Xamidov O. X., Tojiyeva A. F.	
Investitsiyalar marketingining strategik aspektlari.....	143
Xodjamberdiyeva Dilnoza Bahtiyorovna	
Xorijiy investitsiyalarni jalb etishda investitsion muhit jozibadorligini oshirishga nazariy qarashlar	149
A. Bektemirov, A. A. Abdurahmonov	
Qishloq xo'jaligi raqobatbardoshligini oshirishning ilg'or xorij tajribasi	154
Abdulloyev Asliddin Junaydullayevich, Ochilov Narzullo Fayzulloyevich	
Sanoat ishlab chiqarish tizimining investitsion xususiyatlari.....	159
Yodgorova Xalima To'liqinovna	
Turizm sohasi uchun yuqori malakali kadrlarni tayyorlashda davlat va xususiy sherikchilikning o'zaro bog'liqligi tahlili.....	165
Raxmatov Adxam Itolmasovich	
Mamlakatimizda turizm tashkilotlari faoliyatini qo'llab-quvvatlash maqsadida marketing instrumentlari orqali samarali tizim yaratish.....	169
Suyunova Kamilla Baxromovna	
Qishloq xo'jaligida agrokimyo xizmatlar ko'rsatishning iqtisodiy samaradorligini oshirish yo'llari	173
Tabayev Azamat Zaripbayevich	
Yashil iqtisodiyotga investitsiyalarni jalb qilishni faollashtirish muammolari.....	178
Xomitov K. Z., Masharipova S. R.	
Considerations on the Problem of Illegal Migration and Human Trafficking	183
Azamatova Gulmira Bayirbekovna, Otarbayeva Guljan Kobeyevna	
Sustainable Development and Environmental Economics in Uzbekistan: A Focus on Carbon Pricing and Renewable Energy	186
Muhammadiyev Po'latjon Ilhomjon o'g'li, Urganbayeva Dilnoza Toxtasinovna	
The use of Digital Technologies in the Provision Of Utilities to the Population	192
Mamanazarov Oybek Shomurodovich, Inoyatova Durdona Shoxaydarovna, Alijonov Jamshid Alijon o'g'li	
The Current State of the Digital Economy in the Agrarian Sphere: Problems and Solutions	196
Babadjanov Abdirashid Musayevich	
Behavioral Theory of the Firm.....	201
Egamberdieva Oydin Abror qizi	
The Role of Information Technologies in Increasing the Capitalization of Commercial Banks	207
Egamova Makhfurat Esanovna	
Финансовые риски в исламском финансировании для внедрения в Республики Узбекистан	211
Абдуллоев Фуркат Олимджонович	
Совершенствование методологии экспертизы инвестиционных проектов	216
Бекимбетова Гулнора Маратовна	
Методические подходы к формированию механизмов стратегического управления развитием химической отрасли.....	223
Бибутова Шахло Саъдуллаевна	
Меры по снижению доли теневой экономики в стране.....	228
Махмудова Юлдузхон Бахромжон кизи, Сафаров Гиёсиддин Абдуллаевич ўгли	
Формирование национальной инновационной системы – одна из приоритетных задач повышения конкурентоспособности Республики Узбекистан	232
Н. М. Махмудов, А. А. Алиев, З. А. Мирзоев	
Мониторинг и анализ современного состояния и развития промышленности в Узбекистане.....	237
Назарова Раъно Рустамовна, Исмоилова Малика Дилшодовна	
Цифровая платформа как инструмент трансформации бизнес-процессов.....	243
Раупов Жамшид Рашидович	
Роль применения ключевых показателей эффективности труда на предприятиях.....	249
Рахматуллаева Шахноза Хамидовна	

Влияние цифровой трансформации на инвестиционную привлекательность Узбекистана.....	255
Саиткамоллов Муҳаммадхожа Сабирходжа угли, Маркабаева Жансая Айбек кызы	
Организация и координация методической помощи при управлении педагогическими кадрами	261
Хакимова Майя Юрьевна	
Интеграция узбекистана в мировое экономическое содружество путем унификации бухгалтерского учета на основе МСФО	266
Зарипова Саёхат Зафаровна	
Tijorat banklari tomonidan investitsiya loyihalarini moliyalashni rivojlantirish imkoniyatlari.....	271
Abduqodirova Ozoda Anvarjon qizi	
Tijorat banklari tomonidan jismoniy shaxslarga ajratilgan kreditlarning joriy tahlili.....	276
Abdusalomov Jaxongir O'ktam o'g'li	
Globalashuv sharoitida mamlakatimizda sug'urta bozorini raqamlashtirishning ahamiyati	282
Anvarova Z.	
The Role of Parents and Teachers in Promoting a Healthy Lifestyle in Children.....	286
Axtamov Djamshed Baxromovich	
A Study of the Importance of Green Economy in Uzbekistan Sustainable Economic Development and its Measurement Indicators in Relation to Environment.....	291
Ataniyazova Maksuda Baltayevna, Tairova Zarnigor Mammot qizi	
Konsolidatsiyalashgan moliyaviy hisobot tuzishning zarurligi.....	296
Avazov Iloxom Ravshanovich	
Foydani soliqqa tortish obyekti sifatidagi iqtisodiy tarkibi.....	301
Axrorov Zarif Oripovich	
Surxondaryo viloyatida aholining uy-joy bilan ta'minlanganlik darajasini tahlili.....	309
Ibragimov Qobil To'xtamishovich	
Review of Methodological Approaches to Enterprises Financial Condition Analysis.....	314
Ismailova Maxbuba Mirxalilovna	
Innovatsion rivojlanish sharoitida xizmat ko'rsatish sohasini tasniflanishining nazariy va ilmiy asoslari.....	319
Masharipova Manzura Alimbayevna	
Korxonalarda benchmarking strategiyalarini qo'llashning ijtimoiy-iqtisodiy mexanizmlari.....	325
Narziyeva Dilafiruz Muxtorovna	
Davlat budjetining soliqsiz daromadlari shakllanishini takomillashtirish yo'llari.....	330
O'ktamova Nargiza Narzulla qizi	
Mamlakatimizda sanoat ishlab chiqarishi korxonalarining rivojlanish holati tahlili.....	334
Olimov Maqsudjon Komiljon o'g'li	
Moliyaviy natijalar to'g'risidagi hisobotni moliyaviy hisobotning xalqaro standartlar talablari asosida tuzish.....	339
Pardayeva Zulfizar Alimovna	
Raqamlashtirish sharoitida qo'shma korxonasi faoliyatining tahlili.....	343
Rashidov Jamshid Xamidovich	
Kichik biznes va xususiy tadbirkorlikning rivojlanishida oilaviy tadbirkorlikning o'rni.....	348
Raximov Baxromjon Ibroximovich, Saloxiddinov Zuxriddin Nuriddin o'g'li	
Raqamli iqtisodiyot sharoitida xizmat ko'rsatishning ilmiy asoslari.....	352
Suyunov Asror Baxtiyorovich	
Raqamli iqtisodiyot sharoitida telekommunikatsiya sohasini rivojlantirish ilmiy asoslari.....	356
Toshmatov Salohiddin Zayniddinovich	
Raqamli iqtisodiyot sharoitida innovatsiyalarni joriy etishning huquqiy masalalari.....	360
Turg'unov Saloxiddin Jamol o'g'li, Mirzayeva Mohidil Vohidovna	
Zamonaviy sharoitlarda korxonalarining moliyaviy baqarorligini yaxshilash masalalari	366
Usmanova Guljahon Ulug'bek qizi	
Franshizalarni jalb qilishda davlat boshqaruvi tizimida marketing tadqiqotlarining ahamiyati	371
Xodjayev Anvar Rasulovich	

Transport Decarbonization Strategy.....	377
Yarashova Vasila Kamalovna, Muradov Bekzod Xidirnazar ugli	
Temir yo'l transportida ishlab chiqarish faoliyatining iqtisodiy samaradorligini oshirish	382
Yermatova Dilnoza Axmadjonovna	
Iqtisodiyotda davlat ishtirokini qisqartirish va xususiy tadbirkorlikni rivojlantirish istiqbollari	387
Yuldashev Xusniddin Abdullayevich	
Issiqlik ta'minoti xizmatlarini ko'rsatish samaradorligi va sifatini baholash ko'rsatkichlari tizimi.....	390
Abdulaziz Abdumo'minovich Matro'ziyev	
Issiqlik ta'minoti xizmatlari sifatiga ta'sir etuvchi omillar va ularni baholash	394
Abdulaziz Abdumo'minovich Matro'ziyev	
Jismoniy shaxslarning mol-mulkiga soliq solishni takomillashtirish.....	399
Abdullayev Zafarjon Alijonovich, Zaydullayev Abduhabib Boliqul o'g'li	
Sug'urta tashkilotlarida hisob siyosatini ishlab chiqishning ahamiyati.....	404
Abduraimova Maftunaxon Axmatovna	
Bank risklarini boshqarishning xalqaro tajribalari.....	409
Abdurasulov Jaxongir Abduvaliyevich	
Tadbirkorlik subyektlari ijtimoiy ma'sulligini ta'minlash mexanizmining amal qilish darajasi.....	416
Bayisbayev Javlon Nurlanovich	
Qishloq aholisining qishloq xo'jaligida bilim va innovatsiyalarni o'zlashtirishga ta'sir etuvchi omillarni iqtisodiy baholash (Samarqand viloyati misolida).....	421
Bozorova Lobar Nuralevna	
Направления совершенствования инновационных стратегий в деятельности промышленных предприятий.....	427
Дониерова Зухрабону Алишер кизи	
Mol-mulk solig'ining korxonalar faoliyatiga ta'siri.....	432
Qudiyarov Kishibay Ramatullayevich	
Banklar reytingini aniqlash va barqarorligini ta'minlashning ustuvor yo'nalishlari.....	438
Maxmudov Omon Tuxtayevich	
Iqtisodiyotni modernizatsiyalash sharoitida tijorat banklarining aktiv va passiv operatsiyalarini innovatsion usullar orqali boshqarishni takomillashtirish	442
Mo'minova Ma'suda Baxtiyarovna	
Auditorlik tekshiruvini dasturiy ta'minot asosida tashkil etish: muammo va yechimlar.....	447
Nazarova Kamola Sattoral qizi	
Ishlab chiqarish infratuzilmasini rivojlantirishning davlat tomonidan tartibga solish konsepsiyasi.....	453
Normurodov Xusan Eshmaxmatovich	
O'zbekiston Respublikasida kichik biznes va xususiy tadbirkorlikning ahamiyati hamda uni rivojlantirish istiqbollari.....	460
Nurullayeva Shaxnoza, Saydullayeva Saodat	
Tijorat banklari inson kapitali samaradorligini baholashda KPI ko'rsatkichlaridan foydalanish mexanizmlari	467
Turaeva Mastura Kurbanovna	
Сущность и особенности инвестиционно-строительного процесса	471
А. Бектемиров, Б.М.Абдувалиев	
Tijorat banklarida muammoli kreditlarni boshqarishning dolzarb masalalari.....	478
Saidov Hayotjon Raxmatulloevich	
Tijorat banklarida kredit operatsiyalari hisobini takomillashtirish.....	482
Sa'dullayeva Asalxon Muzaffarovna	
Ko'p tarmoqli fermer xo'jaliklarining raqobatbardoshlikni baholash usullari	485
Abdulloyev Asliddin Junaydullayevich, Teshayev Mirolim Djumayevich	
Tadbirkorlik subyektlarida soliq yukini optimallashtirish mexanizmi	490
To'xsanov Quدراتillo Nozimovich	

Davlat sektorida ichki audit tadbirlarini umumiy rejalashtirish	495
Xamidova Z. U.	
Aholi moliyaviy savodxonligini oshirish va uning ahamiyati.....	501
Xudayarova Xurshida Abdunazarovna	
Kambag'allikni qisqartirishning xorijiy mamlakatlar tajribasi.....	505
Xudoyberdiyev Jamshid Juraboy o'g'li	
Oliy ta'lim muassasalarida buxgalteriya hisobi va ichki auditni takomillashtirish	511
Shaymatova Nargiza Ashurovna	
Raqamli iqtisodiyot sharoitida sug'urta xizmatlari.....	516
Shodmonova Odina G'ofur qizi	
Fuqarolar davlat pensiya ta'minoti tizimining amaldagi holati tahlili.....	520
Sholdarov Dilshod Azimiddin o'g'li	
Aholiga bank xizmatlari ko'rsatishning ijtimoiy ahamiyati.....	525
Eldor Uskanov	
Innovatsion boshqaruvning ilg'or xorijiy tajribalari	530
Yusupova Jamila Karamatdinovna	
Neft-gaz korxonalarini moliyaviy-iqtisodiy faoliyati natijalari tahlili ("O'ZBEKNEFTGAZ" AJ misolida)	534
Umurzoqov Jamoliddin Sherbekovich	
Korxonalarda savdo marketing faoliyati samaradorligini baholash.....	541
Sobirov Azizbek Avzbekovich	
Moliyaviy firibgarliklarga qarshi kurashishda raqamli texnologiyalardan foydalanish imkoniyatlari.....	548
Gadaev Ismat Yadgarovich	
Hududlarda islom iqtisodiyoti tamoyillari asosida amalga oshirilgan investitsion loyihalar: to'siqlar va yechimlar	551
Irgasheva Gulbahor Sodiqovna	
O'zbekistonda investitsiyalardan samarali foydalanish asosida oziq-ovqat sanoati samaradorligini oshirish yo'llari.....	554
Kobilova Nasiba Xurramovna	
Foreign Economic Relations as a Factor of Effective Functioning of the Economy	561
Bakhodurova Sulkhya Azizkhodjaevna, Li Marina Rudolfovna, Mukhtarova Donata Ravshanbekovna, Romashkin Roman Anatolyevich	
Modern Approaches to the Organization and Development of the Consumer Services Market.....	566
Musyeva Shoira Azimovna	
Ishlab chiqarish siklini qisqartirishning iqtisodiy samaradorligi.....	570
Odina Nabiyevna Tuychiyeva, Nazarova Latofat Toirjon qizi	
Asalarichilik mahsulotlari bozorida marketing strategiyasini amalga oshirish.....	575
Rashidova Xadicha Tursunalievna	
Iqtisodiyotni modernizatsiyalash sharoitida bank faoliyatini iqtisodiy-matematik modellashtirish yo'llari	581
Raxmanov Mexridin Sindarovich	
Korporativ boshqaruv amaliyoti bo'yicha hisobot tuzish bo'yicha xorijiy tajriba.....	586
Tashmatov Rustam Xusanovich	
Iqtisodiyotda davlat ishtirokini qisqartirish va xususiy tadbirkorlikni rivojlantirish istiqbollari	592
Yuldashev Xusniddin Abdullayevich	
Iqtisodiyotda turizm o'rnini statistik baholash uslubiyoti.....	595
Zilola Jumanova	
Финансовые риски в исламском финансировании для внедрения в Республики Узбекистан	602
Абдуллоев Фуркат Олимджонович	
Блокчейн-технология и информационная безопасность в цифровой экономике Узбекистана.....	607
Кадиров Алишер Исмаилович	
Цифровая платформа как инструмент трансформации бизнес-процессов	611
Раупов Жамшид Рашидович	

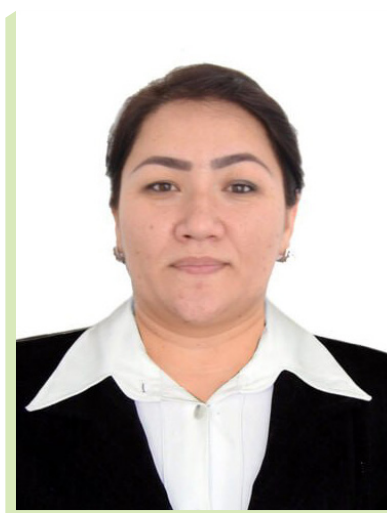
O'zbekistonda zamonaviy kabel va sim mahsulotlari ishlab chiqaruvchi korxonalar faoliyatiga nazar.....	617
Rashidova Odina Olimjon qizi	
Современные тенденции развития валютных отношений в Узбекистане	622
Камалов Камолалдин Кахрамонович	
Sug'urta sohasining O'zbekiston iqtisodiyotidagi o'rni	626
Sharobiddinov Akramjon Goyibbayevich	
Kichik biznes va tadbirkorlikni rivojlantirishning xorij tajribasi va undan O'zbekistonda foydalanish yo'nalishlari	630
Fayziyeva Aziza Azamat qizi	
Modeling the Stackelberg strategy in a linear model (linear city) Hotteling.....	635
Musayeva Shaira Azimovna, Usmonova Dilfuza Ilkhomovna	
Mulkning kapitallashuvi darajasini iqtisodiy jihatdan amalga oshirish samaradorligini baholash uslublari.....	644
Norboyev Odil Abrayevich	
Tijorat banklarining kredit portfelini amaliy holati va ekonometrik tahlillari: ATB "Aloqabank" misolida.....	649
Norov Akmal Ruzimamatovich, Norova Nozima Nabiyeвна	
O'zbekistonda "yashil iqtisodiyot" muhitida kreditlash va moliyalashtirish imkoniyatlari	654
Taxir Urkinbayev	
Budjet tashkilotlarida ichki nazorat tizimini tashkil qilishning xususiyatlari.....	658
Abduraxmanov Ramazon Abdullayevich	
Chinese Commercial Banks Experience in Asset Diversification	663
Uktamova Nozima Narzulla kizi	
Sanoat taraqqiyotida ishlab chiqarish korxonalarini ustuvor rivojlantirish istiqbollari.....	667
Yadgarov Akram Akbarovich	
Анализ деятельности коммерческих банков Узбекистана по кредитованию физических лиц.....	673
Базарова Нигора Равшановна	
Mahalliy va xorijiy investitsiyalarni jalb etishning innovatsion jarayonlarga ta'sirini baholash.....	684
Bobobekov Ergash Abdumalikovich	
Raqamli iqtisodiyot sharoitida innovatsiyalarning iqtisodiy samaradorligini oshirish yo'llari	689
Kuziyeva Nargiza Ramazanovna, Xusanov Faxriddin Jamoliddin o'g'li	
Tashqi mehnat migratsiyasi.....	694
O. N. Djurayev	
Raqamli iqtisodiyotda sanoat tarmog'ining davlat tomonidan qo'llab-quvvatlanishini baholash	699
Otaboyeva Dildora	
Nobank kredit tashkilotlarining moliyaviy xizmatlari sifatini oshirishning xorijiy mamlakatlar tajribasi	705
Raimov Xurshid Muxtorovich	
Tijorat banklarida moliyaviy injiniringni qo'llash istiqbollari	711
Saipnazarov Sherbek Shaylavbekovich	
O'zbekiston Respublikasi moliya bozorida tijorat banklari faoliyati: muammo va yechimlar	716
Toymuxamedov Ibroxim Rixsiboevich, Jumaev Islombek Akram o'g'li	
Agrar ta'lim tizimida boshqaruv samaradorligini oshirish yo'llari	723
Boltayev Nurali Shiramatovich, Beglayev Uchqun Xurramovich, Abdiyev Izzat Risqiboyevich	
O'zini o'zi band qilgan shaxslardan olinadigan soliqlarni takomillashtirish orqali yashirin iqtisodiyotni jilovlash masalalari	731
Davranov Iskandar Jumayevich	
Iqtisodiy konsentratsiyalarni tartibga solish va nazorat qilishni takomillashtirish.....	738
Luqmanov Sharifxon A'zam o'g'li	
Role of Private and Public Kindergartens in Early Childhood Development	744
Makhmudova Munisakhon Abbos qizi	
"Yashil" enegriya quvvatlarini barpo etish iqtisodiy barqarorlikni ta'minlash asosi sifatida.....	749
Muminova Elnoraxon Abdukarimovna, Umarova Dilnoza Oybek qizi	
Xo'jalik yurituvchi subyektlarda CVP-tahlilni tashkil etishning muammoli jihatlari	754
Qlichev Baxtiyor Pardayevich	

Korxonada likvidlik riskini minimallashtirish orqali uning moliyaviy barqarorligini saqlab qolish	759
Latipova Shaxnoza Maxmudovna	
Развитие международных торгово-экономических связей Республики Узбекистан	766
Ким Татьяна Валерьевна, Гофуржонова Шахрибону Бахромжон кизи	
Kapital qurilishni boshqarish samaradorligini oshirishning dolzarb masalalari	774
A. Bektemirov, M. U. Sarimsoqov	
O'zbekiston mehnat bozorida yoshlarning ish bilan bandlik darajasini oshirish.....	780
Mambetjanov Qahramon Qurbandurdiyevich, Bahromov Shahzod Fazliddinovich	
Роль имиджа в улучшении инвестиционной привлекательности высших учебных заведений.....	787
Жанзаков Бекзот, Жонузоков Мирзабек	
Innovatsion kichik tadbirkorlikni qo'llab-quvvatlash bo'yicha xorij tajribasi va uni mamlakat iqtisodiyotida qo'llash imkoniyati.....	795
Toshaliyeva Saodat Toxirovna, Eshqulova Dilorom Abduravupovna	
Перспективы развития банковского сектора в Узбекистане для иностранных туристов	802
Муминов Шахзод Низомиддинович, Каримова Азиза Махомадризоевна	
Innovatsion faoliyat moliyaviy modellari va mexanizmlarini rivojlantirishning konseptual asoslari	806
Ruzibayeva Nargiza Xakimovna	
Qishloq xo'jaligi tarmoqlarini innovatsion rivojlantirish bo'yicha xorijiy tajribalar va ulardan respublikamizda samarali foydalanish yo'llari	814
Ishniyazov Baxrom Normamatovich	
Turistik xizmatlarining o'ziga xos xususiyatlari va marketing tadqiqotlari.....	819
Berdiqulova Iroda Rayimqulovna	
Qoraqalpog'iston qishloq xo'jaligi: asosiy muammolar va rivojlanishining ustuvor yo'nalishlari	823
Yeshimbetov Uktamjon Xudaybergenovich	
Iqtisodiyotning erkinlashtirilishi sharoitlarida kichik biznes sektori rivojlanishining imkoniyatlari.....	832
Botirova R. A., Sirojiddinov I. Q.	
Kriptoalyuta va blokcheyn tadqiqotlari: tendensiyalar va istiqbollar	835
Berdiqulov Jurabek	
Bank risklarni monitoring qilish tizimini takomillashtirish	837
Hamroyev Sherzod Axtamovich	
O'zbekiston hududlariga xorijiy investitsiyalarni jalb qilishda ko'p qavatli "yashil" fermer xo'jaliklarini tashkil etishning ahamiyati	843
Turdimuratova Aziza Alisherovna	
Surxondaryo viloyatining mahalliy budjet daromadlarini oshirish yo'llari va uni arima modeli asosida prognozlash.....	846
Abdunazarova Shahnoza Norqo'chqor qizi	
Qishloq xo'jaligi tarmog'ining mamlakat iqtisodiyotidagi o'rni va undagi tarkibiy o'zgarishlarni statistik baholash.....	856
Zakirova Umida Maxamadaminovna	
O'zbekiston Respublikasida xizmat ko'rsatish korxonalarining ijtimoiy-iqtisodiy mohiyati	863
Pardayev Jamshid Muzaffarovich	
Turizm bozorini rivojlantirishda mehnat bozorining tutgan o'rni va ahamiyati	872
Berdiqulova Iroda Rayimqulovna, Berdikulov Jurabek	
Проблемы расчета определения и планирования прибыли предприятий в условиях модернизации экономики	876
Алиева С.С.	

TURISTIK XIZMATLARINING O'ZIGA XOS XUSUSIYATLARI VA MARKETING TADQIQOTLARI

Berdiqulova Iroda Rayimqulovna

Samarqand iqtisodiyot va servis instituti, katta o'qituvchisi

Annotatsiya: Ushbu maqolada turistik xizmatlarning o'ziga xos xususiyatlari, turizm sohasidagi mavjud ma'lumotlar manbalari, turizm sohasida olib boriladigan tadqiqotlar va undagi bosqichlar, tadqiqotlar olib borishdagi birlamchi va ikkilamchi ma'lumotlar batafsil yoritib o'tilgan.

Kalit so'zlar: Turizm, ma'lumotlar manbai, turistik xizmatlar, turistik tadqiqotlar, saqlash, baho, mavsumiy tebranish, ishlab chiqaruvchi, menejer, marketing tadqiqotlari, turistik firmalar, hisobot, nazorat.

Abstract: This article describes in detail the characteristics of tourism services, available sources of information in the field of tourism, research in the field of tourism and the sequence of stages in it, primary and secondary data when conducting research.

Key words: Tourism, data source, tourism services, tourism research, storage, evaluation, seasonal fluctuations, manufacturer, manager, marketing research, travel companies, report, control.

АННОТАЦИЯ: В данной статье подробно описаны характеристики туристических услуг, доступные источники информации в сфере туризма, исследования в сфере туризма и последовательность этапов в них, первичные и вторичные данные при проведении исследований.

Ключевые слова: Туризм, источник данных, туристические услуги, туристические исследования, хранение, оценка, сезонные колебания, производитель, менеджер, маркетинговые исследования, туристические фирмы, отчет, контроль.

KIRISH

Bugungi kunda mamlakatimizda iqtisodiy islohotlarni amalga oshirilishi jarayonida turizmni rivojlantirish bo'yicha juda yirik salohiyatlar mavjud. Shuningdek, O'zbekiston Respublikasida ham boshqa chet el mamlakatlaridagi kabi turizmning o'ziga xos jihatlari, xususiyatlari aks etgan bo'lib, bunda statistik va tahliliy tadqiqotlarni amalga oshirish uchun kerakli ma'lumotlar manбайдan foydalanish lozim bo'ladi.

ADABIYOTLAR TAHLILI

Turizm bozori va uning asosiy yo'nalishlarini o'rganar ekanmiz, biz albatta yana mutaxassis olimlar tomonidan keltirilgan turli qarashlar konsepsiyasiga to'xtalib o'tamiz. Jumladan, professor F.K.Kamilova turizm bozoriga shunday ta'rif beradi: "Turizm bozori keng ma'noda turistik maxsulotni oldi – sotdi bitimlari (turlar, aloxida turizm xizmatlari yoki turistlar uchun mollar) bo'lib o'tadigan joyini bildiradi!"

TADQIQOT METODOLOGIYASI

Mazkur tadqiqotni amalga oshirish jarayonida ilmiy bilishning tizimli yondashuv, induksiya va deduksiya, monografik kuzatuv, statistik abstrakt mantiqiy fikrlash va istiqbolli prognozlash, usullaridan keng foydalanilgan.

1 Kamilova F. K. Turizm iqtisodi va uni tashkil etish. – Toshkent. TDIU, 2005.

TAHLIL VA NATIJALAR

Umuman olganda turistik xizmatlar 7 xil bo'lib, bir-biridan farq qiluvchi xususiyatlarga ega:

1. Saqlash imkoniyatining yo'qligi. Mehmonxona yoki samolyotdagi joylarga talab bo'lmagan paytda ularni kelajakdagi savdosi uchun saqlab qo'yib bo'lmaydi. Shu bois menejerlar ushbu qisqa muddat ichida mavjud xizmatlarga talabni ko'paytirish uchun o'z kuchlarini safarbar qilishlari lozim bo'ladi.
2. Xizmatga oldindan baho berib bo'lmashligi. Turmahsulotni baholovchi o'lchov birligining yo'qligi. Mahsulotni sotib olib uni iste'mol qilmaguncha uning sifatiga baho berib bo'lmaydi. Shuning uchun iste'molchilar uchun asosiy narsa bu firmaning bozordagi o'rni va mahsulotining mavqeidir.
3. Mavsumiy tebranishlarga moyilligi. Turfirmalarning marketing bilan bog'liq tadqiqotlari ayni mavsumda va mavsum oralig'ida bir-biridan farqlanib turadi. Mavsumdan tashqari paytlarda talabni maromiylashtirish uchun qo'shimcha chora-tadbirlarni amalga oshirish kerak bo'ladi: pasaytirilgan narxlar, turli xil qo'shimcha xizmatlar, turizm tashkilotlarining diversifikatsiyalashuvi.
4. Aniq bir joyga qattiq bog'lanib qolish (turbazaga, aeroportga, chunki ularni boshqa joyga ko'chirib o'tishning iloji yo'q).
5. Turizm xizmatining sotilishi bilan uning iste'moli orasidagi vaqtning nomutanosibligi. Turizm tashkilotlari tovarlar iste'mol qilingunga qadar bir oy ilgari xarid qilinadi. Ushbu holatda xarid qilib olinishi lozim bo'lgan turmahsulot bo'yicha e'lon qilingan reklamadagi ma'lumotlar katta ahamiyatga egadir. Turmahsulot savdosi jarayonida ma'lumotlarning ishonchiligi va turmahsulotga qo'yilgan narx bilan uning sifati o'rtasidagi o'zaro mutanosiblik juda katta ahamiyat kasb etadi.
6. Turizm bozorida turmahsulotni ishlab chiqaruvchi bilan iste'molchi orasidagi hudud bir-biri bilan bog'lanmagan. Bunda ma'lumotlar almashinuvi va reklama bo'yicha olib boriladigan tadbirlar ancha keng qamrovli darajada olib borilishi lozim bo'ladi.
7. Turmahsulotni xarid qilish uchun turist ma'lum masofani bosib o'tadi.

Turizm tashkilotlari ishlab chiqaruvchi – bu turli xil maqsaddagi bir nechta mustaqil va ixtisosligi bo'yicha bir-biridan farqlanuvchi maxsus turistik tashkilotlardir (turoperatorlar, turagentlar, mehmonxonalar, restoranlar va h.k.).

Turizm – bu murakkab tizim bo'lib, iqtisodiyotning, siyosatning, ijtimoiy munosabatlarning, atrof-muhitning va madaniyatning simbiozi bo'lib xizmat qiladi. Shuning uchun ham marketing tadqiqotlarida ijobiy samaraga erishish uchun ushbu marketing tadqiqotlarini turizm sohasidagi turli xil tashkilotlari bilan o'zaro muvofiqlashtirgan holda olib borish lozim bo'ladi.

Turizm sohasidagi marketing umumiy tizimining tarkibiy qismlari quyidagilarda o'z aksini topadi: davlat, mahalliy hukumat organlari, milliy va hududiy turizm tashkilotlari va firmalari. Turizm sohasida olib borilayotgan tadqiqotlar turizm faoliyat ko'rsatayotgan menejerlar uchun to'g'ri boshqaruv qarorlarini qabul qilish uchun ma'lumotlar bazasi bo'lib xizmat qiladi.

Bunday tadqiqotlar quyidagilarni aniqlashga imkon beradi:

- biznesni samarali olib borishga salbiy ta'sir qiluvchi omillar;
- salbiy muammolarning kelib chiqish sabablari va ularni bartaraf qilish yo'llari;
- turizm bozorining kelajakdagi istiqboli.

Shuningdek tadqiqotlar natijasida: yangi imkoniyatlarni aniqlab olish; biznesni samarali olib borish yo'llarini o'rganish; bozor talabini to'liq o'rganish va bozordagi doimiy o'zgarishlardan kelib chiqadigan xatarlar darajasini birmuncha pasaytirish imkonini beradi. Boshqaruv qarorlarini qabul qilish jarayonida xatarlar darajasini pasaytirish yo'llarini aniqlab bera oladigan tadqiqotlar natijasi turizm tashkilotlarining kelajakdagi istiqbolini ma'lum darajada ta'minlaydi. Barcha boshqaruv qarorlari olib borilgan marketing tadqiqotlari natijasini inobatga olgan holda qabul qilinishi lozim.

Turistik firmalar ikki turdagi tadqiqotlarni olib borishi mumkin:

- 1) joriy tadqiqot, turizm bozorida ahamiyatga molik bo'lgan barcha o'zgarishlar ko'rsatkichlarini aniqlash maqsadida domiy ravishda o'tkazilib turiladi (firma atrofida ro'y berayotgan juda kichik, ahamiyatsizdek tuyulgan o'zgarishlar ham boshqaruv qarorlari natijasiga ta'sir qilishi mumkin);
- 2) turizm bozorida o'zgarishlarni tahlil qilish yoki taklif darajasini tekshirib ko'rish maqsadida aniq bir muammo ustida tadqiqot olib borish.

Turizm tashkilotlari olib boriladigan marketing tadqiqotlaridan ko'zlangan maqsad:

1. **Ahamiyatga molik bo'lgan muammolarni aniqlash.** Biznes bilan bog'liq kunlik faoliyatning o'ta shiddatli bo'lishi tufayli, ijrochilar uchun faoliyatning muammoli sohalariga e'tiborini ajratishiga juda kam vaqt qoladi. Bunday e'tiborsizliklar firmaning kelajakdagi muvaffaqiyatiga salbiy ta'sir qilishi mumkin. Biznesning samarali faoliyatiga salbiy ta'sir qilayotgan muammolar va omillarning aniqlanishi ko'pincha olib borilgan tadqiqotlarning boshqaruv jarayoniga kiritayotgan badali kabi baholanadi.
2. **Turistik firma va uning maqsadli bozorlari o'rtasidagi aloqalarning qo'llab-quvvatlanishi.** Turizm tashkilotlari olib borilayotgan tadqiqotlar firmaning kelajakdagi o'sish sur'atini belgilab berish bilan birga,

bozordagi talabni yaxshiroq anglash va yuz berayotgan o'zgarishlarni kuzatib borish imkoniyatini yaratib beradi. Tadqiqotlar turizm bozorida kutilmagan xatarlar yuz berishi ehtimolini pasaytiradi. Doimiy tadqiqotlarning olib borilishi bozordagi o'zgarishlar tufayli ushbu bozorda eskirib bo'lgan tovarlarni firma tomonidan ishlab chiqarilishining oldini oladi.

3. **Xarajatlarning kamayishi.** Tadqiqotlar biznes uchun samarali usullarni aniqlash va samarasiz usullarni bartaraf qilish yo'llarini topishga yordam beradi.
4. **Foydaning yangi manbalarini axtarib topish.** Tadqiqotlar yangi bozorlarni ochishga va allaqachon savdoda bo'lgan yangi mahsulotlarni hamda ulardan foydalanishning yangicha usullarini topishga yordam beradi.
5. **Savdoni bir maromda olib borishga ko'maklashadi.** Tadqiqot natijalari nafaqat aniq bir firmaning, balki, ushbu natijalar butun bir ommaning ham e'tiborini o'ziga jalb qilishi mumkin. Ushbu tadqiqot natijalari reklama agentliklarida va savdo munosabatlarini bir maromga keltirishda foydalanilishi mumkin. Bu avvalo, mahsulot va xizmatlar bilan iste'molchilar o'rtasidagi munosabatlarni o'rganishda olib boriladigan tadqiqotlarga, shuningdek, aniq bir tovar va xizmatlarga iste'molchilar tomonidan baho berilishida olib boriladigan izlanishlarga taalluqlidir.
6. **Xaridorlar tomonidan bildiriladigan hayrixohlikni ifodalovchi munosabatlarni shakllantirish.** Turizm bozori iste'molchilari turistik firmalar tomonidan olib borilayotgan tadqiqotlarga ijobiy munosabat bildiradi. Ularning fikricha, turizm faoliyati bilan shug'ullanuvchi bunday firmalar tomonidan olib borilayotgan tadqiqotlar iste'molchilarning to'liq ehtiyojini qondiruvchi mahsulot yoki xizmat turlarini yaratish uchun yo'naltirilgandir.

Turizm tadqiqotlarini olib borish jarayoni quyidagi bosqichlarda o'z ifodasini topgan:

- **Muammolarni aniqlash.** Avvalo mavjud muammolarni aniqlab olib, so'ngra tadqiqot maqsadini shakllantirish lozim. Ushbu maqsadlar qidiruvga xos bo'lib, muammoni bartaraf qilish bo'yicha birlamchi ma'lumotlarni jamlashga yo'naltirilgan bo'ladi; ular esa o'z navbatida gipotezaning paydo bo'lishiga yordam beradi.
- **Vaziyatli tahlilning olib borilishi.** Ushbu bosqichda mavjud muammoga taalluqli bo'lgan barcha ma'lumotlar jamlanadi va qayta ishlanadi. Ushbu bosqichdagi asosiy maqsad – bunday vaziyatning boshqa bir firmada ham bo'lmaganligini aniqlash va muammoni bartaraf qilish yo'llarini qo'ldan chiqarib yubormaslik.

Vaziyatli tahlil – bu ma'lum bir mahsulot turiga, sanoatga, bozorga, raqobatchilarga, reklamaga, iste'molchilarga, mahsulot va xizmatlarni yetkazib beruvchilarga, texnika-texnologiyaga, iqtisodiyotga, siyosiy holatga taalluqli bo'lgan barcha ma'lumotlarni batafsil ravishda axtarib topishga yo'naltirilgan jarayondir. Mavjud muammolar bo'yicha batafsil ma'lumotga ega bo'lish, ularning kelib chiqish sabablarini aniqlash imkonini beradi. Agarda turizm tashkilotlarining ichki muhiti, uning maqsadi, strategiyasi, intilishlari, mavjud resurslari va shu bilan birga unda belgilab qo'yilgan ta'qiqlashlar to'liq aniqlangan bo'lsa, olib borilgan tadqiqotlar firma uchun ma'lum darajada samara keltirishi mumkin.

Ushbu muammolarga tegishli bo'lgan ma'lumotlarni qo'lga kiritish bilan birga, uning boshqa manbaalarini ham ko'rib chiqish lozim, toki bunday ma'lumotlarni mijozlar bilan, distribyuterlar bilan va turizm sohasining boshqa shaxslari bilan bo'ladigan suhbatlardan olish mumkin. Vaziyatli tahlilni olib borishda va ma'lumotlarni yig'ish jarayonida ta'kidlab o'tilgan takliflar albatta tekshirishni talab qiladi.

- **Tadqiqotlarni olib borish sxemasini ishlab chiqish.** Tegishli ma'lumotlar yig'ilib, muammolar aniqlangandan so'ng tadqiqotlarni olib borish uchun aniq bir rejalar tuzillishi mumkin. Tadqiqotlar jarayonining yadrosi bo'lmish ushbu bosqichda gipotezalar ishlab chiqilib, ular birma-bir tekshiriladi, kerakli ma'lumotlar manbai aniqlanadi. Agarda hududlararo tadqiqotlarni olib borish lozim bo'lsa, unda ma'lumotlar yana qayta ko'rib chiqiladi, kerakli yo'riqnomalar, kodlashtirish va jadvalni tuzish usullari ishlab chiqiladi. Xullas, ish yakunida oldindan aniqlangan elementlarni tekshirib chiqish uchun qo'shimcha izlanishlar olib boriladi. Olingan natijalar asosida batafsil ravishda tuzilgan reja tadqiqotchilarga taqdim qilinadi va har qanday malakali ishtirokchi ushbu reja asosida ish olib boradi.
- **Ma'lumotlarni yig'ish.** Agarda birlamchi ma'lumotlarni ikkilamchi ma'lumotlar manбайдan olish imkoniyati bo'lsa, firmaning o'zida tadqiqotlarni olib borish mumkin bo'ladi. Biroq, birlamchi ma'lumotlarni yig'ishda hududlararo haqiqiy tadqiqotlar olib borilishi lozim bo'ladi. Bunda asosan kuzatish, anketa so'rov yoki eksperiment o'tkazish usullaridan foydalaniladi. Ma'lumotlarni yig'ishdagi yutuq asosan hududlararo olib boriladigan tadqiqotlarning sifatiga, tadqiqotchilarning malakasi darajasiga ham bog'liqdir.
- **Ma'lumotlarni jadval ko'rinishida taqdim qilish va tahlil.** Ma'lumotlar yig'ilib bo'lganidan so'ng ular kodlanishi, jadval ko'rinishida aks ettirilishi va tahlil qilinishi lozim. Ushbu va bundan oldingi bosqichlarda olib borilgan tadqiqotlarda juda katta ehtiyotlilik talab qilinadi. Agarda ma'lumotlarni jamlash, jadvalni tuzish va uning tahlili tegishli tarzda olib borilmagan bo'lsa, qilingan xulosalar xato bo'lishi tabiiy.

Masalan, agarda ma'lumotlarni yig'ishda so'rov anketa usuli qo'llanilsa, tadqiqotchilar to'g'ri tanlanishi, qayta o'qitilishi va nazorat qilinishi lozim. Ma'lumotlarni jadvalda tasvirlash asosan kompyuterda amalga oshiriladi.

- **Ma'lumotlarning solishtirma tahlili.** Bir qator statistik xulosalar va kompyuterda olib borilgan tadqiqotlar natijalari asosan jadval ko'rinishida ifodalanadi. Qo'lga kiritilgan ma'lumotlarning solishtirma tahlili asosan firma va tashkilotlarning faoliyati uchun bir qator maxsus tavsiyalar ishlab chiqish yoki eng qulay qarorlarni qabul qilish maqsadida olib boriladi. Ma'lumotlarni solishtirma tahlilidan so'ng tavsiyalar ishlab chiqiladi va bu jarayon tadqiqot olib borishda eng murakkab jarayon bo'lib hisoblanadi.
- **Hisobot tuzish.** Bunda tadqiqotlardan olingan natijalarning taqdimoti juda muhim ahamiyat kasb etadi. Agarda olingan ma'lumotlar yetarli darajada tasvirlanmagan bo'lsa va ushbu ma'lumotlardan menejerlar o'z faoliyati davomida foydalana olmasa, tadqiqotlar olib borishdagi barcha mehnat sarfi va xarajatlar besamar ketgan bo'ladi. Tadqiqotlar olib borishning ushbu bosqichida u yoki bu muammoli vaziyatni bartaraf qilish bo'yicha keltirilgan tavsiyalarni o'z ichiga qamrab olgan hisobot tuzilishi lozim.
- **Nazorat.** Tadqiqotlarni olib borish jarayoni hali yakuniy bo'lib hisoblanmaydi, chunki qo'lga kiritilgan natijalar hali to'liq faoliyatga tadbir qilinmagan bo'ladi. Turizmda olib borilgan tadqiqotlar – bu pul mablag'larini investitsiya sifatida kiritilishi va vaqt sarfi. Tadqiqot olib boruvchilarning asosiy, eng muhim vazifasi investitsiya sifatida kiritilgan pul mablag'larining va sarflangan vaqtning samarali natija berishi ustidan nazoratni olib borishdan iboratdir.

XULOSA VA TAKLIFLAR

Tadqiqotlar olib borishda birlamchi va ikkilamchi ma'lumotlardan foydalanish mumkin. Birlamchi ma'lumotlar – bu turizm sohasida aniq bir muammoni hal qilish maqsadida birinchi marta yig'ilgan maxsus ma'lumotlar jamlanmasidir. Ikkilamchi ma'lumotlar – bu ilgari boshqa maqsadlar uchun yig'ilgan ma'lumotlarni ma'lumotlar manbaidan foydalanish uchun olingan ma'lumotlardir. Agarda tadqiqotchilar yo'lovchilardan ularning fikrini va munosabatini bilish maqsadida yo'l-yo'lakay so'rov olib borsa unda ular birlamchi ma'lumotni olgan bo'ladi. Agarda ular ilgari yig'ilgan statistik ma'lumotlarga murojaat qilsa unda ular ikkilamchi ma'lumotlarga murojaat qilgan bo'ladi. Biroq olingan birlamchi ma'lumotlar keyingi qo'lga kiritilgan ikkilamchi statistik ma'lumotlar bilan solishtirilmasa, ma'lum darajada xatolikka yo'l qo'yilishi mumkin.

Ikkilamchi ma'lumotlar manbai ichki va tashqi ma'lumotlar manbaiga bo'linadi. Ichki ma'lumotlar manbaiga buxgalteriya balansi ma'lumotlari, moliyaviy natijalar to'g'risidagi hisobot ma'lumotlari, turagentlarning taqsimlanishi to'g'risidagi ma'lumotlar, schet-fakturalar va ilgari olib borilgan tadqiqotlar bo'yicha tuzilgan hisobot ma'lumotlari kiradi. Tashqi ma'lumotlar manbaiga firmaning rasmiy ravishda chop qilingan savdo ko'rsatkichlariga oid ichki hisobot ma'lumotlari, turizm faoliyatiga taalluqli bo'lgan me'yoriy hujjatlar, gazeta, jurnalda chop qilingan ma'lumotlar, aholi soni, demografiyasiga oid boshqa ma'lumotlar kiradi. Ikkilamchi ma'lumotlar ayrim muammolarni o'rganishda yetarli darajada bo'lsa ulardan foydalanish ayrim sarf xarajatlarning oldini olishi mumkin. Biroq ikkilamchi ma'lumotlar tezda eskirishi ham mumkin.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati:

1. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining "Ichki turizm xizmatlarini diversifikatsiya qilishga oid qo'shimcha chora-tadbirlar to'g'risida"gi PQ-232-son qarori, 2022-yil 30-aprel.
2. Abrate, G., Bruno, C., Erbetta, F., Fraquelli, G. (2019). Which Future for Traditional Travel Agencies? A Dynamic Capabilities Approach. – [Online] Available: <https://doi.org/10.1177/0047287519870250>. 777-791. (September 20, 2021).
3. Wu, W. (2020) Analysis of Digital Tourism, Virtual Tourism and Wisdom Tourism – [Online] Available: doi: 10.1007/978-3-030-43309-3_3.
4. Жуков В.А., Чудновский А.Д. Формирование модели гостиничного бизнеса на основе сетевой формы управления. Журнал "Вестник Университета". 2019. №3. 54-60.
5. Pardayev, M. Q., & Berdikulova, I. R. (2020). Mehmonxona xo'jaligi moliyaviy holatini tahlil qilishni takomillashtirish masalalari. Turizm ilmiy-amaliy elektron jurnali, 3(1), 45-60.
6. Бердикулова, И. Р. (2020). Совершенствование организационно-экономического механизма диверсификации туристического рынка. In ЭКОНОМИСТ ГОДА 2020 (pp. 327-331).
7. Berdikulova, I. R., & Ibrat, S. (2023). The role and importance of finance and financial technologies in the diversification of the tourism market in Uzbekistan. International Journal of Engineering Mathematics (Online), 5(1).
8. Berdikulova, I. R., & Baxramov, T. (2023). The role of financial analysis in the diversification of the tourism market and its necessity. International Journal of Engineering Mathematics (Online), 5(1).

Yashil

IQTISODIYOT va TARAQQIYOT

Jtimoiy, iqtisodiy, siyosiy, ilmiy, ommabop jurnal

Ingliz tili muharriri: Feruz Hakimov

Musahhih: Xondamir Ismoilov

Sahifalovchi va dizayner: Iskandar Islomov

2024. № 4

© Materiallar ko'chirib bosilganda "Yashil" iqtisodiyot va taraqqiyot" jurnali manba sifatida ko'rsatilishi shart. Jurnalda bosilgan material va reklamalardagi dalillarning aniqligiga mualliflar ma'sul. Tahririyat fikri har vaqt ham mualliflar fikriga mos kelamasligi mumkin. Tahririyatga yuborilgan materiallar qaytarilmaydi.

Mazkur jurnalda maqolalar chop etish uchun quyidagi havolalarga maqola, reklama, hikoya va boshqa ijodiy materiallar yuborishingiz mumkin. Materiallar va reklamalar pullik asosda chop etiladi.

EI.Pochta: sq143235@gmail.com

Bot: [@iqtisodiyot_77](https://t.me/@iqtisodiyot_77)

Tel.: 93 718 40 07

Jurnalga istalgan payt quyidagi rekvizitlar orqali obuna bo'lishingiz mumkin. Obuna bo'lgach, [@iqtisodiyot_77](https://t.me/@iqtisodiyot_77) telegram sahifamizga to'lov haqidagi ma'lumotni skrinshot yoki foto shaklida jo'natishingizni so'raymiz. Shu asosda har oygi jurnal yangi sonini manzilingizga jo'natamiz.

"Yashil" iqtisodiyot va taraqqiyot" jurnali 03.11.2022-yildan O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Adminstratsiyasi huzuridagi Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan №566955 reyestr raqami tartibi bo'yicha ro'yxatdan o'tkazilgan.

Litsenziya raqami: №046523. PNFL: 30407832680027

Manzilimiz: Toshkent shahar, Mirzo Ulug'bek tumani
Kumushkon ko'chasi, 26-uy.

Jurnalning ilmiyligi:

"Yashil" iqtisodiyot va taraqqiyot" jurnali

O'zbekiston Respublikasi Oliy ta'lim, fan va innovatsiyalar vazirligi huzuridagi Oliy attestatsiya komissiyasi rayosatining 2023-yil 1-apreldagi 336/3-sonli qarori bilan ro'yxatdan o'tkazilgan.

